УДК 614.2
DOI: 10.31891/2307-5740-2018-262-5(1)-49-53

ЄЛІСЄЄВА О. К.,
ЙОНЕНКО С. Ю.
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ОЦІНЮВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НА ЗАСАДАХ СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

В статті проаналізовано сучасний стан системи охорони здоров'я України. Досліджено динаміку розвитку медичного обслуговування населення та сучасне положення в Україні. Проведено статистичне оцінювання очікуваної середньої тривалості життя населення при народженні та захворюваності населення України з метою виявлення слабких сторін у роботі системи охорони здоров'я.

Ключові слова: система охорони здоровя, оцінювання, сімейна медицина, обслуговування, захворюваність, реформа, допомога, практика.

YELISYEYEVA O.,
YONENKO S.
Dnipro National University named after Oles Honchar

ASSESSMENT OF THE HEALTH CARE SYSTEM ON THE BASIS OF FAMILY MEDICINE IN UKRAINE

The article analyzes the current state of the health care system of Ukraine. The dynamics of medical services development and the current situation in Ukraine are researched. The statistical estimation of the expected average life expectancy of the population at the birth and morbidity of the population of Ukraine is conducted in order to identify the weaknesses in the work of the health care system. Healthcare is the most important component of the social sphere, one of the main factors of national social security, which determines the vital functions of society. But the high level of morbidity of the population speaks about a number of problems that exist in the modern health care system in Ukraine. Population health is a key aspect, as shown by international experience, therefore, a high level of public health has a positive impact on the development of the country's economic and social components. For several years already, Ukraine has implemented a system of health care of primary health care on the basis of family medicine. The preservation and improvement of public health requires high qualification of medical workers and improvement of the medical industry through the development of information programs, unique medical equipment, etc. The main goal of family and primary care is to preserve, restore and strengthen the health of the population, ensure the provision of guaranteed quality of affordable, timely, quality and effective primary care to the patient, improvement of the state of public health, preservation, restoration and strengthening of health. The purpose of the work is to assess the health of the population, identify the advantages and disadvantages of the health care system of Ukraine and provide recommendations for further development of the medical sector.

Key words: health system, evaluation, family medicine, service, morbidity, reform, help, practice.

Охорона здоров'я – це найважливіша складова соціальної сфери, один із головних чинників національної соціальної безпеки, що визначає життєдіяльність суспільства. Але високий рівень захворюваності населення говорить про низку проблем, які існують у сучасній системі охорони здоров'я в Україні. Здоров'я населення є ключовим аспектом, як показує міжнародний досвід, отже високий рівень здоров'я населення має позитивний вплив на розвиток економічної і соціальної складової країни.

Проблематиці охорони здоров'я населення країн свої роботи присвячували такі вчені, як О. Устінова, В. Князевич, Т. Камінська, які вивчали принципи існування сучасної системи охорони здоров'я. Однак питання оцінювання стану здоров'я населення з урахуванням впровадження принципів сімейної медицини залишилося не вирішеним.

Метою роботи є оцінювання стану здоров'я населення, виявлення переваг та недоліків системи охорони здоров'я України та надання рекомендацій щодо подальшого розвитку медичної галузі.

Задля формування системи охорони здоров'я, яка існує на сьогодні в Україні, соціальна медицина пройшла довгий шлях формування та реформування медичної галузі протягом усієї історії існування суспільства.

В Україні соціально-медичний напрямок почав формуватися наприкінці XIX – початку XX століття. Яскравими представниками громадської медицини були земські лікарі, такі як М. Уваров, М. Тезяков, П. Кудрявцев, П. Діатропов, С. Ігумнов, А. Смідтович та вчені-гігієністи – А. Якобій, В. Субботін, І. Скворцов, В. Фавр та ін. [13].

Вже кілька років в Україні впроваджується система охорони здоров'я первинної медичної допомоги на засадах сімейної медицини. Збереження та покращення суспільного здоров'я потребує високої кваліфікації медичних працівників та вдосконалення медичної галузі за рахунок розробки інформаційних програм, унікального медичного обладнання тощо.

Головною метою сімейної та первинної медичної допомоги є збереження, відновлення та зміцнення здоров'я населення, забезпечення надання гарантованого обсягу доступної, своєчасної, якісної та ефективної

первинної медичної допомоги пацієнту, покращення стану громадського здоров'я, збереження, відновлення та зміцнення здоров'я

Система охорони здоров'я є підконтрольною Державі, а регулюючим органом, що виконує управління та координацію, є Міністерство охорони здоров'я України [11]. Групи експертів, які працюють у напрямі медичної та лікувально-профілактичної практики, – це групи фахівців з різних галузей медицини, думка яких враховується під час прийняття рішень Міністерством охорони здоров'я України.

Міністерство охорони здоров'я підтримує зв'язки з міжнародними організаціями задля покращення обслуговування та якості життя громадян України. До міжнародних партнерів у медичній галузі, відповідно інформації Міністерства охорони здоров'я України [11], відносяться швейцарське бюро співробітництва, агентство США з міжнародного розвитку – «USAID», Всесвітня організація охорони здоров'я, світовий банк, Міжнародний фонд «Відродження» та інші.

Для визначення рівню розвитку сучасної медицини та виявлення проблем, існуючих у медичній галузі, проведено аналіз стану медичного обслуговування населення в Україні. Для цього було досліджено показники національних рахунків охорони здоров'я. Дані наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники здоров'я в Україні [7]

Показники		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Загальна чисельність населення, млн		45,8	45,6	45,6	45,4	42,9	42,8	42,6
обмінний курс US $		7,94	7,97	7,99	7,99	11,89	21,84	25,55
Загальні витрати на охорону здоров'я		84744,8	95713,7	108947,1	115757	117754,6	155219,5	181594,9
Загальні витрати на охорону здоров'я у US$		10673,1	12009,2	13635,4	14487,7	9903,7	7107,1	7107,1
Загальні витрати на охорону здоров'я на душу населення млн грн.		1 850,30	2 099,00	2 391,70	2 548,20	2 743,00	3 630,00	4 264,30
Загальні витрати на охорону здоров'я як % від ВВП		7,56	7,09	7,47	7,6	7,42	7,81	7,62
Розподіл загальних витрат за функціями, %:	Стаціонарне і реабілітаційне лікування	33,7	32,1	32	31	28,6	26,7	23,9
	Амбулаторне лікування	19,3	19,7	18,5	17,5	16,5	16	16,1
	Допоміжні послуги для медичного лікування	3,7	3,7	4	4,8	5,5	5,3	5,3
	Медичні товари, виділені для амбулаторних хворих	30,6	30,6	29,4	30	33,9	36,7	39,3
	Профілактика і послуги охорони здоров'я	3,2	2,8	2,5	1,7	1,3	1,1	1,1
	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я	9,5	11,1	13,6	15	14,2	14,2	14,3

Динаміку чисельності населення та загальних витрат на душу населення надано на рис. 1.

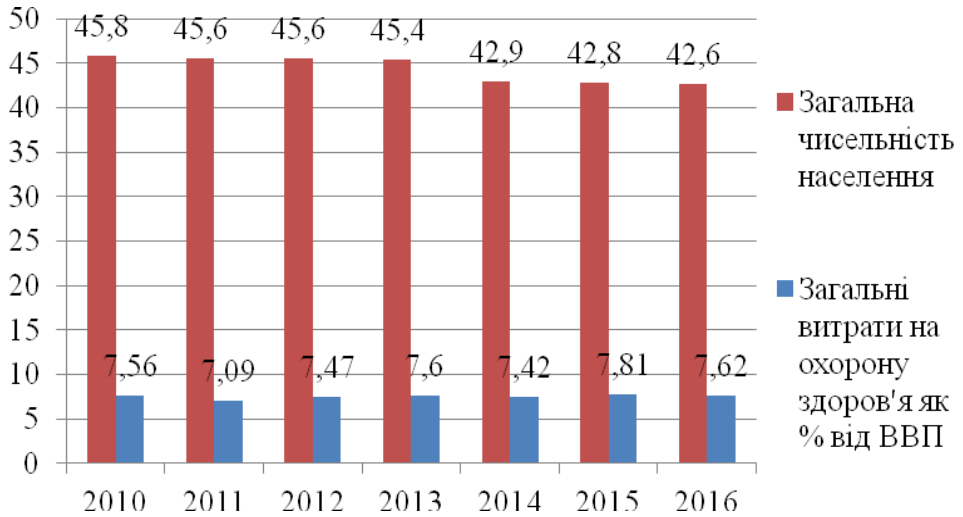

Рис. 1. Динаміка загальної чисельності населення та загальних витрат на охорону здоров'я % від ВВП
Джерело: розроблено автором за даними [7]

Дані рис. 1 показують зменшення загальної кількості чисельності населення на 6,9% (з 45,8 до 42,6 млн осіб), в той час як загальні витрати на охорону здоров’я від ВВП зросли на 0,7%. Це свідчить про факт низького рівня здоров’я населення.

На рис. 2 надано динаміку розподілу загальних витрат за функціями у період 2010–2016 рр.

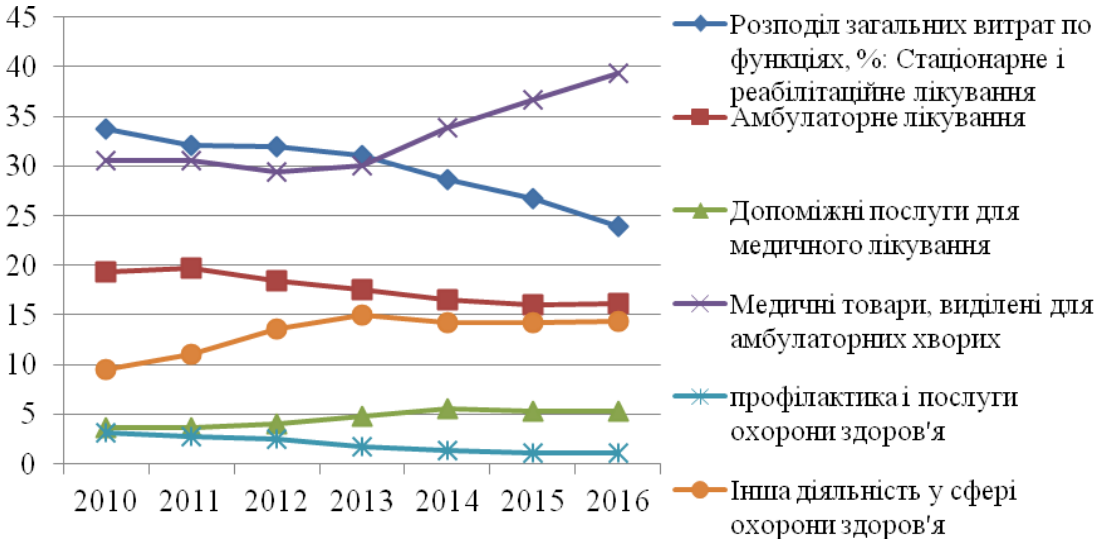

Рис. 2. Динаміка розподілу загальних витрат за функціями

Джерело: розроблено автором за даними [7]

На рис. 2 зображено динаміку загальних витрат за функціями. Загальні витрати на охорону здоров'я в Україні в 2009–2014 рр. склали 71,4; 84,7; 95,7; 108,9; 115,8; 117,8 млрд грн, що відповідно на 13,2%, 18,7%, 12,9%, 13,8%, 6,3% та 1,7% більше, ніж у попередніх роках. У 2015 році витрати порівняно з 2014 роком збільшились на 31,7%. У 2016 р. витрати на охорону здоров’я становили 181,6 млрд грн, що на 17% перевищує рівень витрат у 2015 році.

Найбільшу кількість коштів направлено на медичні товари виділені для амбулаторних хворих – 40%, найменші витрати йдуть на профілактику і послуги охорони здоров’я – 1%.

На рис. 3 наведено динаміку загальних витрат на душу населення у період 2010–2016 рр.

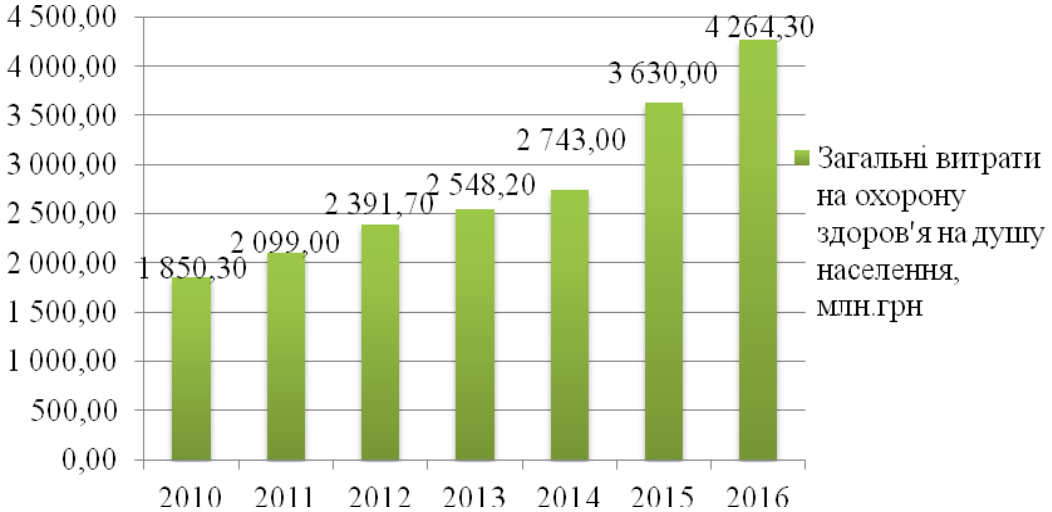

Рис. 3. Динаміка витрат на охорону здоров'я на душу населення

Джерело: розроблено автором за даними [7]

Згідно з графіком 3, витрати на охорону здоров’я на душу населення протягом 2010–2016 рр. мали постійний зріст. У 2011 році витрати на охорону здоров’я відповідно до 2010 року збільшились на 13,44%, в той час як у 2016 році – вже на 17,47%.

Надходження коштів в систему охорони здоров'я здійснювалось із державних коштів, приватних коштів домашніх господарств, роботодавців, некомерційних організацій та коштів іншого світу (міжнародних донорських організацій, спрямованих в систему охорони здоров'я України).

Визначимо середню очікувану тривалість життя населення у країнах Європи та України. Порівняння надано на рис. 4.

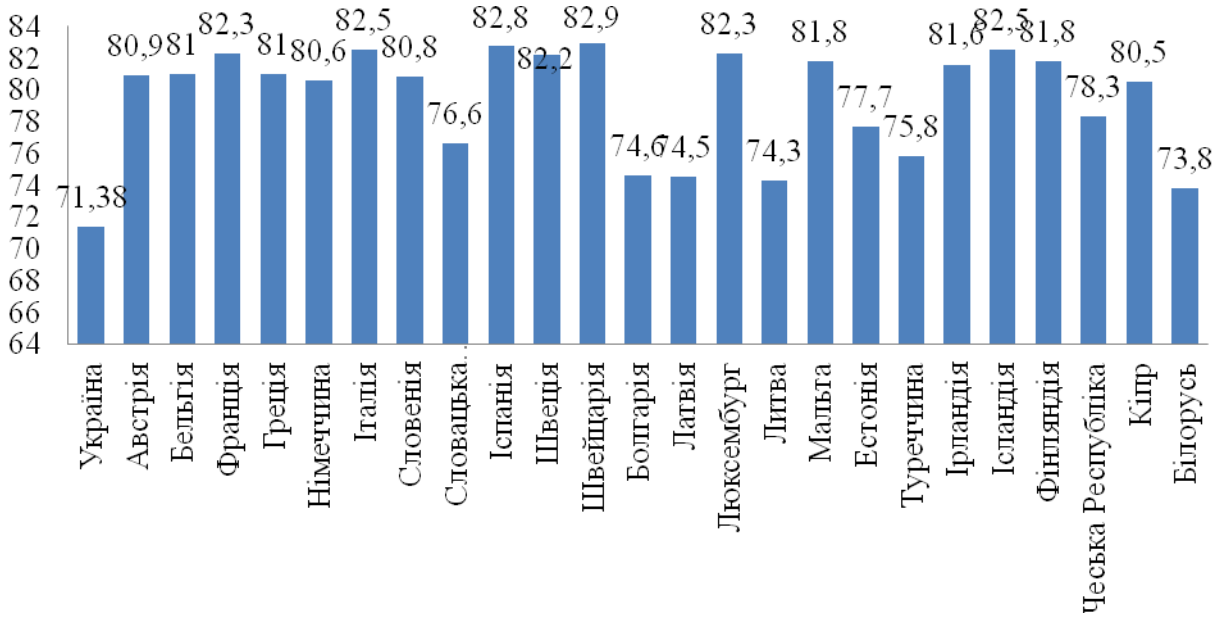

Рис. 4. Середня очікуваність життя при народженні в Україні та країнах Європи у 2015 році
Джерело: розроблено автором за даними [7, 2]

Найвищий очікуваний вік при народженні на рис. 4, у Швейцарії – 82,9 р., Ісландії – 82,5 р., Іспанії – 82,8 р., та найменша очікувана тривалість життя у Латвії – 74,5 р., Білорусі – 73,8 р. та в Україні – 71,3 роки. Це означає низький рівень здоров'я в Україні у порівнянні з країнами Європи, де різниця у тривалості життя становить щонайменше 10 років.

Для виявлення причини різниці у очікуваній тривалості життя на рис. 5 досліджено рівень витрат у 2017 році країн Європи та Світу у порівнянні з Україною.

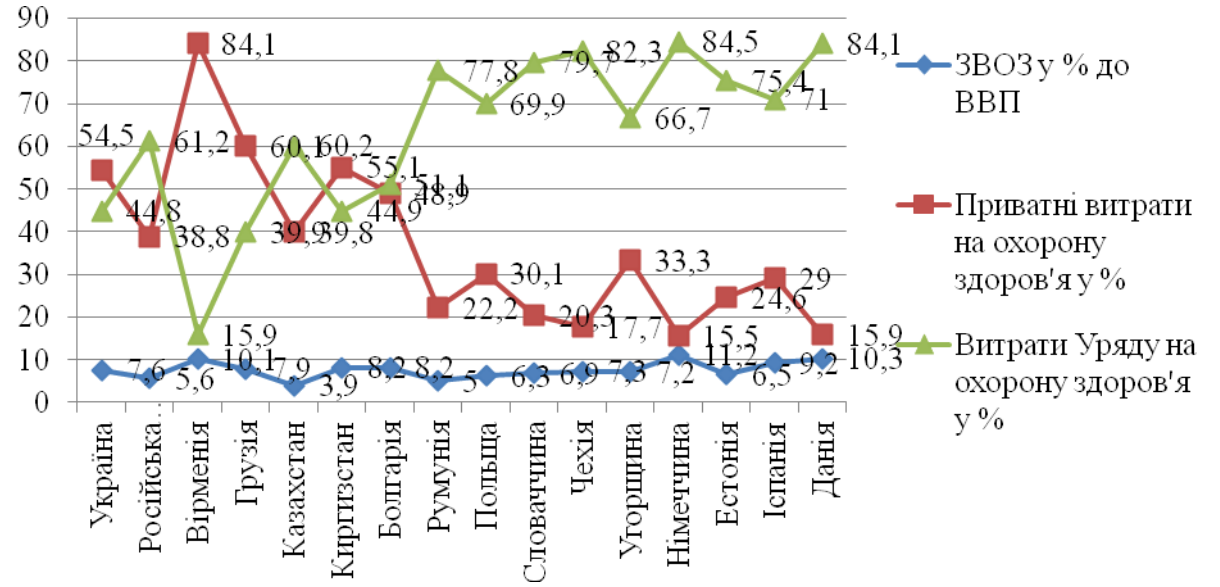

Рис. 5. Рівень витрат на охорону здоров'я у 2017 р.
Джерело: розроблено автором за даними [2, 4, 7]

Міжнародний досвід визначає, що оптимальний рівень витрат на охорону здоров'я становить 8–10% ВВП і дані по країнах-членах ЄС це підтверджують. Серед країн на рисунку 5 цим вимогам відповідають Вірменія – 10,1% та Киргизстан – 8,2%, третє та четверте місця посідають Грузія та Україна – 7,9% та 7,6% відповідно. Решта зазначених країн витрачають на здоров'я 6% ВВП або менше.

Висновки. Під час аналізу було виявлено, що витрати Уряду на охорону здоров'я в Україні на 39,3% менші ніж у країнах Європи, таких як Данія, Угорщина, Німеччина та інші, як наслідок, очікувана тривалість життя при народженні в Україні має різницю з країнами Європи за цим показником близько 10 років.

Україна задля вирішення проблем у медичній галузі, а саме низького рівня здоров'я населення (відповідно до рейтингу аналітичного центру «The Legatum Institute» [6] Україна займає 112 місце за 148 за

рівнем охорони здоров'я), повинна перейняти досвід країн Європейського Союзу і впровадити наступні заходи:

- Збільшення фінансування системи охорони здоров'я в Україні.
- Підвищення якості послуг медичних закладів.
- Збільшення ефективності роботи медичних закладів.
- Збільшення кількості програм профілактики захворювань.
- Формування довіри між лікарем та пацієнтом.
- Проведення розробки нових стандартів, базованих на досвіді країн Європейського союзу.
- Підвищення рівня підготовки медичного персоналу.
- Забезпечення доступності лікарських засобів відповідно до постанов Європейського Союзу.

Література

1. European Commission. Public Health [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/health/dyna/echi/datatool/index.cfm?indlist=18
2. Eurostat your key to European statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home
3. Statement on strengthening people-centred health systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://euprimarycare.org/sites/default/files/statement_on_strengthening_people_–_final.pdf. – Title from screen. – 05.10.2016.
4. The World bank. Data Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://databank.worldbank.org
5. World Health Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.euro.who.int/en/publications
6. Гуманітарні технології : аналітичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info
7. Державна служба статистики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua
8. Європейська асоціація управління у області охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://epha.org
9. Міжнародний досвід реформування [Електронний ресурс] : інформаційна довідка. – Режим доступу : http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29185.pdf
10. Камінська Т. М. Контрактна економіка: еволюція та роль в охороні здоров'я [Електронний ресурс] / Т. М. Камінська // Економіка і право охорони здоров'я. – 2015. – № 2. – С. 27–31. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eprozd_2015_2_7.
11. Міністерство Охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://moz.gov.ua
12. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua
13. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / [під заг. ред. Ю.В. Вороненка, В.Ф. Москаленка]. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000.

References

1. European Commission. Public Health [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://ec.europa.eu/health/dyna/echi/datatool/index.cfm?indlist=18
2. Eurostat your key to European statistics [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home
3. Statement on strengthening people-centred health systems [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://euprimarycare.org/sites/default/files/statement_on_strengthening_people_–_final.pdf. – Title from screen. – 05.10.2016.
4. The World bank. Data Bank [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://databank.worldbank.org
5. World Health Organization [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.euro.who.int/en/publications
6. Humanitarni tekhnolohii : analitychnyi portal [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info
7. Derzhavna sluzhba statystyky v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.ukrstat.gov.ua
8. Ievropeiska asotsiatsiia upravlinnia u oblasti okhorony zdorovia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://epha.org
9. Mizhnarodnyi dosvid reformuvannia [Elektronnyi resurs] : informatsiina dovidka. – Rezhym dostupu : http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29185.pdf
10. Kaminska T. M. Kontraktna ekonomika: evoliutsiia ta rol v okhoroni zdorovia [Elektronnyi resurs] / T. M. Kaminska // Ekonomika i pravo okhorony zdorovia. – 2015. – № 2. – S. 27–31. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eprozd_2015_2_7.
11. Ministerstvo Okhorony zdorovia Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://moz.gov.ua
12. Ofitsiinyi veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://w1.c1.rada.gov.ua
13. Sotsialna medytsyna ta orhanizatsiia okhorony zdorovia / [pid zah. red. Yu.V. Voronenka, V.F. Moskalenka]. – Ternopil : Ukrmedknyha, 2000.

Рецензія/Peer review : 12.10.2018 Надрукована/Printed : 31.10.2018
Прорецензовано редакційною колегією